HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כי למועד מועדים. מלמד שיש קץ בדבר: **וכלוה נפץ יד עם קדש.** כשמכלה תקומתם ושוחק ידיהם שהיתה נפולה מילך ומילך גבוהה ותועלת לפשוט מהם ומהם ומחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למחר: **מכליונה.** מלו הלרות ויבא משיח בדמיונין כי מזלא יד: **מגולה מזה.** כשמתגלין מרץ ישראל פריה בעין יפה מז יקרב הקץ ומין לך קץ מגולה יותר: **ר' אליעזר אומר מזה.** הפסוק כשמראה למין שזה מדם משמכר ומף שכר הבהמה לא נהיה והיינו כדאמרינן[ע] עד שתכלה פרוטה מן הכיס מין מעות מלויות בכיס: **שכר בהמה.** עבודת האדמה שהיא על ידי בהמה אינגה: **וליונה ונבלת מין שלוש.** מז יבא משיח: **שלוש רבי.** והיינו וליונה ונבלת מלו תלמידי חכמים שתהיה דינם לשלת ונבלת בשלוש כדכתיב שלוש רב לשחוטני תורתך לפילו להנהו מין שלוש: **מן הלר.** מרוב הלרות. ל"א מילר הרע: **שקולין.** שוין שער התבואה ויין רווחי כדאמרינן[ע] ממשיח שוב גדול. ל"א שקולין שוין שכולן יקרין: **כשמן חוליך.** שיהיו כולן קפויין ולין שהם קפויין מין דגים ממלאין בחכה: **עד שתכלה מלוסת הולה.** שלא תהא להם שום שולטנות ליסראל לפילו שולטנות קלה ולה: **נעיושיו.** ענפים קטנים כלומר הסרים והשופטים: **וחסו בשם יהוה.** כלומר שתהא להם גחולה ויחסו בצל שדי: **סיגיך.** תערובות שבך: **בדיליך.** המובדלים לרשעי עם: **יהירי.** גסי רוח מיסרחל: **לחמגושי.** פרסיים מכשפין שמשעבדין יסרחל. כמ"ר שבא (קף עה.) פלוגתא מיכא למען דלמר לחמגושי חרטי ומיכא מ"ד גדופי עובדי כוכבים[ם]: **גוירפטי.** שופטים עובדי כוכבים[ם] המובדלין מת יסרחל במקלות: **ואלרוף בצור סיגיך.** רבים וגדולים בגשובם כשמלרוף ומסלקם ממך מזי מסיריה כל בדיליך: **לחמגושי.** הבדלים מילחת המקום: **סיגיך.** כמו רב דמתרגמינן סגי: **משפעיך.** כמו [ב] (לפנייה ג) שופטיך: **פנה לויבך.** גזירפטי: **נוספה.** כמו (ישעיה י) כמסום נוסם וכמו (שם נח) יאכלם סם. רוח המקום נוקבת וממרבת לומן עם הלרות הבאות שלף הוא מתכוין להשמידם: **יירשו ארץ.** היינו גחולה: **עם ענני שמיא כבר חיוא לתי.** במהירות: **וכשיב עני ורוכב על החמור.** כעני הבא על ממורו בעגלות: **סוסי נרקא.** סוס מסורק[ט] ומכוון ונאה שיש לי לדגמיל על שיבא על חמור. מלגלג היה. ל"א סוסיא בדקא סוס בדוק לרוץ: **כר חיור גווני.** כלום יש לך סוס כר מאה גווגין שממור שלו כן הוא. במלתא בעלמא דמייה: **חיוה.** מאה בלשון פרסי: **מחזון הוה.** שכיונה היתה עמהם: **קול שלשה.** דשכיונה הוה בהדייהו: **לדידיה.** למשיח: **בפתחא ט) דקרסתא.** נרלה למורי לא בפתח שעיר[ט] ממש אלא גן עדן הוא כנגד כל העולם וקמלר ליה דבתוחו לד של גן עדן שכנגד פתח שעיר[ט] משיח שרוי: **סובלי חלאים.** מגוגעים והוא נמי מגוגע לכתיב (ישעיה נג) והוא מחולל מפשעינו וכתיב (שם) חליינו הוא נשא: **כולהו.** מי שיש לו מרבע וחמש נגעים: **אסרי להו ואזו בחדא זימנא.** מתירין כל נגיעתן ביחד ומקנמין חותן ומוזרין וקושרין חותן: **ואיתו.** משיח: **שרי מר.** נגע ומקנמו וקושרו ואמ"כ מתיר המחר. ועושה כן ואיתו מתיר שני נגעים יחד דסבר מי דעי לי לשתא ואיגלגל שת יסרחל לא שיתעכב כדי קשירת שני נגעים: **אמר ליה.** ר' יהושע למשיח לשיתת מתי מר אמר ליה היום: **אכנחך לך ולאחיך נעולם הבא.** דמי לשו לדיקים גמורין אתם לא הוה יהיב לך שלמא ולא הוה מדכר שמיה לדשתוך: **היום אם בקולו.** של הקב"ה תשמעו: **השער הזה.** של עיר רומי שבעיר רומי היה חותו שער: **ואין מספיקין לנטוחו.** פעם שלישית: **מי פמיים.** שירדן נוהע ממנו לתניגא בבכורות (דף נה.) ירדן יוהף ממערב פמיים ומפרש התם שפיר: **העמיקו חרוני.** עשו לי קבר בקרקע עמוק:

שמן

מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו אמר לו רבי אליעזר והלא כבר נאמר [1]אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמר [2]ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו' ושתק רבי אליעזר ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר [3]ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו' רבי [ו](אליעזר) אומר אף מזה שנאמר [4]כי לפני הימים (האלה) [ההם] שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב אמר אף תלמידי חכמים שכתוב בהם שלום דכתיב [5]שלום רב לאהבי תורתך אין שלום מפני צר ושמואל אמר עד שיהיו כל השערים כולן שקולין אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא ימצא שנאמר [6]אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך וכתב [ז](בתריה) [7]ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל אמר רבי חמא בר חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל שנאמר [8]וכרת הזלזלים במזמרות [א] וכתיב בתריה [9]בעת ההיא יובל שי לה' צבאות עם ממשך ומורט אמר זעירי אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל שנאמר [10]כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך וכתיב [11]והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה' אמר רבי שמלאי משום רבי אלעזר בר"ש [ז]אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושוטרים מישראל שנאמר [12]ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וגו' ואשיבה שופטיך [ח]אמר עולא אין [ו]ירושלים נפדית אלא בצדקה שנאמר [13]ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי [ו]גזירפטי אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיגיך ואסירה כל בדיליך ואי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב [14]השיבה ה' משפטיך פנה אויבך אמר ר' יוחנן אם ראית דור שמתמעט והולך חכה לו שנאמר [15]ואת עם עני תושיע וגו' אמר רבי יוחנן אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שנאמר [16]כי יבא כנהר צר (ו)רוח ה' נוססה בו וסמיך ליה ובא לציון גואל ואמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב בדור שכולו זכאי דכתיב [17]ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ בדור שכולו חייב דכתיב [18]וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתיב [19]למעני אעשה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי כתיב [20]בעתה וכתיב אחישנה זכו בעתה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי כתיב [21]וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתה וכתיב [22]עני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו משיח על חמרא אתי אישדר ליה סוסיא [ט]ברקא דאית לי אמר ליה מי אית לך בר חיור גווני ר' יהושע בן לוי אשכח לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה אתינא לעלמא דאתי אמר ליה אם ירצה אדון הזה אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול ג' שמעתי אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפיתחא [א] דקרתא ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מבעינא דלא איעכב אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום אתא לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך [23]היום אם בקולו תשמעו שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא אמר מתיירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשין ממך אות א"ל לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא אמרו לו רבינו תן לנו אות אמר להם ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשין ממני אות אמרו לו ואף על פי כן אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמיים לדם ונהפכו לדם בשעת פטירתו אמר להן העמיקו לי ארוני

שאין

---

1. אם תשוב ישראל נאום יי אלי תשוב ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד:
2. ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי ובכלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה:
3. ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא:
4. כי לפני הימים ההם שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה אינגה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר:
5. שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול:
6. אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך נאם אדני אלהים:
7. ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני יי:
8. כי לפני קציר אשר יתם פרח ובסר גמל יהיה נצה וברת הזלזלים במזמרות ואת הנטישות הסיר התנז:
9. בעת ההיא יובל שי ליי צבאות עם ממשך ומורט ומעם נורא מן הוא והלאה גוי קו קו ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו אל מקום שם יי צבאות הר ציון:
10. ביום ההוא לא תתבושי מכל עלילותיך אשר פשעת בי כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוספי לגבהה עוד בהר קדשי:
11. והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם יי:
12. ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגיך ואסירה כל בדיליך:
13. ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה:
14. השיר יי משפטיך פנה אויבך מלך ישראל יי בקרבך לא תיראי רע עוד:
15. ואת עם עני תושיע ועיניך על רמים תשפיל:
16. ויירא ממערב את שם יי וממזרח שמש את כבודו כי יבוא כנהר צר רוחַ יי נוסה בו:
17. ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:
18. וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרעו וצדקתו היא סמכתהו:
19. למעני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן:
20. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יי בעתה אחישנה:
21. חזה חזית בחזוי לילא וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי:
22. גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות:
23. כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקלו תשמעו:

ע) [ל"ל מלעזר], **ב)** [מגיה ר' ע"ם ול"ע], **ג)** עיין רש"י בח"ל, **ד)** [שבת קלט. ע"ש], **ה)** שבת קלט., **ו)** [כרמב"ם פרק י מהלכות מתנות עניים וכן בעור י"ד סי' רמו מיהא ישראל וכל"ל למוכן ושביה בצדקה ולא כמ"ש רש"י שם עיין שם], **ז)** [ג"כ הערוך גזור דפתחי פי קרקפי ושוטרי הסרים], **ח)** [עי' ברש"י לסכה ועי' ברש"י ע"ז ל. ד"ה מי בתרא וכו' בתרא לשון פרס משופה כמו סוסי בתרא בחלק ש"ס], **ט)** [לעיל ט.], **י)** בח"ל: מ"ד עובדי ע"ז, **כ)** בח"ל: שופטי לומות העולם, **ל)** ומגוון. רש"י, **מ)** ל"ל לרומי, **נ)** בח"ל: רומי,

הגהות הגר"א

[א] גמ' אפתחא דקרתא. ממקן מיכא דקרתא וע"כ לרומי: **[ב]** רש"י ד"ה משפטיך כמו (לפנייה ג) נממק לפנייה ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' שנאמר וכתיב הזלזלים בממזרות ואת הנטישות הסר כל"ל:

מוסף רש"י

אי בטלי יהירי. ישרחל מתיהרים בעלומים וכמלמודמי יהירות כפרסים הללו, **בטלי אמגושי.** יעבדו מסיסים ומדיסים המשמיסים לומנו (שבת קלט.). **אי בטלי דייני.** רשעים מישרחל שמטין דין, **בטלי.** מעל ישרחל, **גזירפטי.** עוגמי עובדי כוכבים (שם). **סיגיך.** סם גמי הרוח שמגלילין עלמן, לשון יסגה מחר, ולחר כך ולפסיכ כל בדיליך, הלו לותם המובדלים שוגמי ישרחל מן הקב"ה בשקיבסם ובפחזותם (שם).